

SOIDENSUOJELUTYÖRYHMÄN KOKOUS 14/2014

YM027:00/2012

MUISTIO

Kokousaika: Tiistai 16.12.2014 klo 10.00 - 15.00

Kokouspaikka: Ympäristöministeriö, neuvotteluhuone Kastelli, Kasarmikatu 25, Helsinki, YM virtuaalihuone

Paikalla: Aulikki Alanen, YM, puheenjohtaja
Marja Kokkonen, MMM
Satu Sundberg, YM
Satu Kalpio, MH
Kaisu Aapala, SYKE, sihteeri
Samu Valpola, GTK
Timo Penttilä, Metla
Samuli Joensuu, Tapio
Janne Kotiaho, JY
Leena Rinkineva-Kantola, Etelä-Pohjanmaan ELY (etänä)
Ismo Karhu, PPL
Tommi Siivonen, MTK
Risto Sulkava, SLL
Keijo Savola, Luonto-Liitto

Työryhmän ulkopuolelta:
Olli Autio, Etelä-Pohjanmaan ELY (etänä)
Mira Korpi, SYKE

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja Aulikki Alanen avasi kokouksen klo 10.00.

SLL:n ja Luontoliiton 15.12. työryhmän jäsenille lähettämää ehdotusta valtionmaista käsitellään tilannekatsauksen yhteydessä (asiakohta 3). Hyväksyttiin kokouksen asialista tällä lisäyksellä.

2. Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen

Käytiin läpi ja hyväksyttiin edellisen kokouksen (7.10.2014) muistio.

3. Tilannekatsaus

Puheenjohtaja kertasi lyhyesti tapahtumat sen jälkeen, kun ministeri Grahn-Laasonen otti valmisteluun aikalisän lokakuussa:

- Ministeri on kuullut laajasti eri tahoja, minkä lisäksi hän järjesti kutsutilaisuutena paneelin tieteiden talolla 3.12..

- Ympäristöministeriössä on tehty erilaisia vaihtoehtotarkasteluja toteutuskeinoista ja SWOT-analyysijä eri vaihtoehdoille.
- Rukkanen on jatkanut kohteiden rajausten ja luonnonarvotulosten läpikäyntiä.
- Ministerin tiedotteessa 5.12.2014 linjattiin työn jatkosta.
- Alanen korosti, että ministeriön tavoite soidensuojelun täydennyksen suhteen on säilynyt samana, mutta keinojen osalta haetaan kompromissia. Osa kohteista toteutetaan luonnonsuojelulain mukaisena suojeluohjelmana, osa muutoin.
- Työryhmän toimikautta jatketaan syyskuun loppuun 2015. Asettamiskirjettä ja tarkennettua toimeksiantoa valmistellaan ministeriössä. Se tulee sisältämään luonnonsuojelulain mukaisen luonnonsuojeluohjelman valmistelun lisäksi vapaaehtoisten keinojen kehittämisen. Maanomistajille ei järjestetä lakisääteistä kuulemista, vaan kysely keinoista ja suojeluhaluudesta.
- Alanen halusi myös muistuttaa, että kritiikki ei ole kohdistunut työryhmän työhön.
- Ensi vuodelle ei ole ministeriössä varattuna erillismäärärahaa tälle työlle.

Puheenjohtajan tilannekatsauksen pohjalta käydyssä keskustelussa nostettiin esiin mm. seuraavia näkökulmia ja kysymyksiä:

Yleistä

- Tarvitaan kokonaiskäsitys soidensuojelun muista keinoista, niiden rahoituksesta ja toteutuksen aikatalutuksesta.
- Omistajaryhmien yhteneväiseen tarkasteluun ei ole enää mahdollisuutta, koska kompromissiratkaisussa tarkastelun lähtökohdaksi on otettu omistajarakenne.
- Rajanveto - kuinka arvokas kohteen pitää olla, että toteutuksessa muu kuin vapaaehtoinen keino?
- Monimuotoisilla avosoilla todennäköisesti ei tule kovin suurta vastustusta, vaikka olisi useampiakin maanomistajia.
- Yhden maanomistajan kohteita on vain muutamia. 1-5 maanomistajan soistakaan ei tule kovin paljon hehtaareita, näistäkin osa yleensä valtion tai yhtiön maita.
- Alasen mukaan ainakin valtionmailla tarkastellaan sekä Etelä- että Pohjois-Suomen kohteet samalla kertaa. Todettiin, että etelä-pohjois jako pitäisi tarkastella uudelleen, myös muutoin kuin valtionmaiden osalta.
- Marja Kokkosen mukaan on otettava huomioon, että valtionmaiden kohteita valittaessa tulee noudattaa yhdenmukaisia valintakriteereitä muihin alueisiin nähden. Omistajapoliittisten linjausten mukaan suojeluun mukaan tulevat valtionmaiden alueet on MMM:n kannan mukaan ostettava käypään hintaan.
- Onko enää tarvetta kaksivaiheiseen toteutukseen?
- Ministeriö hakee edelleen valtakunnallisesti arvokkaita kohteita.
- Maanomistajilta on tullut palautetta, että vastuuta siirrettiin maanomistajille.
- Erilaiset toteutuskeinot lisäävät resurssitarvetta mm. ELYissä.
- Monessa maakuntaliitossa on turvekaavoitus alkamassa.
- Työryhmän tehtävänä pitäisi edelleen olla esitys kokonaisuudesta. Kohteet arvojärjestykseen ja useiden maanomistajien omistamilla arvokkaimmilla kohteilla luonnonsuojelulain mukainen suojeluohjelma toteutuskeinona.
- Voidaanko laajentaa METSOa käsittämään myös avosuot? Tämä mahdollisuus käsiteltiin ja ratkaistiin jo keväällä 2014, kun METSON jatkopäätökseen ei sisällytetty avosoita määrärahavajeen vuoksi.
- Voidaanko tehdä uusi vapaaehtoinen RIEKKO -ohjelma soiden suojeluun? Alasen mukaan erilaisten keinojen sisällyttäminen samanaikaisesti toteutettaviin erilaisiin

ohjelmiin on ongelma. Jos tehdään lakisääteinen soidensuojeluohjelma, sen toteutus on ensisijaista, eikä sen rinnalle voi valmistella toista soihin kohdistuvaa ohjelmaa. Vapaaehtoiset keinot tulisivat toteutettavaksi kohdennetusti ja suunnitelmallisesti, mutta ilma erillistä ohjelmaa luonnonsuojelulain mukaisen ohjelman ohella. Ministeriön näkemyksen mukaan työryhmän työn lopputuloksena on kokonaisuus, jota kutsutaan soidensuojelun täydennysohjelmaksi, jota toteutetaan osin luonnonsuojelulailla, osin muilla keinoin.

Yksityismaiden maanomistajakysely

- Maanomistajakyselystä saadaan lisätietoa työryhmän käyttöön.
- Yksityismaanomistajien suojeluhaluuskysely pitää saada liikkeelle mahdollisimman pian.
- Maanomistajakyselyssä pitäisi hyvin tarkkaan kuvata mitä vaihtoehtoja maanomistajalla on ja mitä esim. vapaaehtoinen suojelu tarkoittaa (esim. mitä alueella voi tehdä suojelun toteutuksen jälkeen). Alanen totesi, että kyselyn pitää olla yksinkertainen ja selkeä, jotta vastausten perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä.
- Maanomistajien kannalta on tärkeää, että kysely saadaan liikkeelle mahdollisimman nopeasti. Tehdäänkö kysely kaikille maanomistajille? Hinta usein vaikuttaa vapaaehtoisuuteen.
- Minkälaisia porkkanoita maanomistajille voidaan tarjota? Miten markkinointi hoidetaan? Järjestetäänkö yleisötilaisuuksia? Positiivisen ilmapiirin palauttaminen olisi tärkeä.
- Maanomistajilta kysytään vapaaehtoisuudesta ja kyselyn perusteella harkitaan vaihtoehtoja. Ministerin tiedotteen mukaan kaikkein arvokkaimmat voidaan edelleen toteuttaa luonnonsuojelulain mukaisena suojeluohjelmana. Käytössä oleva resurssit vaikuttavat siihen, kuinka paljon työryhmän täydennysohjelmaan valitsemista kohteista pystytään toteuttamaan. Jos valmistellaan pienempi lakisääteinen ohjelma, tarvitaan lisäksi laajempi joukko kohteita vapaaehtoiseen suojeluun. Kun edetään vapaaehtoisuuden kautta, menetetään ekologista tehokkuutta. Sen vuoksi tarvitaan enemmän pinta-alaa, jotta saataisiin turvattua sama määrä luonnonarvoja.
- Alanen totesi, että kyselyssä on mukana myös lakisääteinen suojeluohjelma. Rahoitusraamit on jo lähtökohtaisesti ajateltu pidempiaikaiseksi, jolloin vaihteistaminen on mahdollista.
- Kyselyn sanamuoto on tärkeä, koska omistajalle ei voida luvata, että jollakin näistä keinoista edetään. Epävarmuudet täytyy kirjoittaa auki.
- Milloin ja miten tiedotetaan ei-valittujen kohteiden maanomistajille Etelä-Suomessa? Entä milloin lähetetään kysely/tiedotetaan Pohjois-Suomen maanomistajia? Alasen mukaan maanomistajakyselyt vaihteistetaan.
- Kyselyyn kannattaa lisätä palvelunumero, johon maanomistaja voi soittaa. Pari henkilöä pitäisi saada valtakunnallisesti vastaamaan maanomistajien puheluihin kyselyn ajaksi.
- Kyselyssä kysytään asenteista valtakunnallista ohjelmaa koskien, ei kai voida rajoittaa pelkästään etelään? Kyselyhän voidaan kohdentaa laajemmalle joukolle?
- Alasen mukaan kysely kohdistetaan valittujen kohteiden maanomistajille. Etelä - Suomessa valinnanvaraa ei ole kovin paljon, valtaosa tärkeimmistä on jo valittu.
- Maanomistajat ovat tällä hetkellä aika epätietoisia siitä missä mennään. Kysely kannattaisi tehdä samalla Pohjois-suomeen, jolloin saataisiin selville myös Pohjois-Suomen ilmapiiriä. Kuinka paljon lisätyötä merkitsisi? Vaikuttaa päätöksiin, joita työryhmän pitäisi tehdä ennen syyskuun loppua.

- Alasen mukaan Pohjois-Suomen kyselyä ei kannata tehdä nyt, koska ei ole resursseja toteuttaa kohteita.
- Tehdäänkö täydennysohjelma yksityismaaille vain Etelä-Suomeen ja unohdetaan pohjoinen?
- Vaiheistus tarpeen, jos Pohjois-Suomen yksityismaanomistajille lähetetään kysely myöhemmin, mutta kuitenkin tämän työryhmän aikana. Jos ei ole resursseja toteutukseen, voiko kyselyä muotoilla niin että se kävisi siitä esiin?
- Pohjois-Suomen tilanne pitäisi ratkaista myös mahdollisimman pian, muutoin jää harmaa vyöhyke sekä maanomistajille että ELYjen virkamiehille.
- **Maanomistajakysely laaditaan ympäristöministeriön virkatyönä, luonnoksia toimitetaan työryhmälle kommentoitavaksi.**

Valtionmaiden kohteet

- Valtionmailla on myös muita keinoja soiden turvaamiseen, jotka mainittu myös vnp:ssä.
- Valtionmaat käsiteltävä ja päätettävä tällä hallituskaudella.
- Valtionmaiden osuudesta kokonaisuudessa, pitää olla kokonaiskäsitys. Työryhmän tehtävänä on päättää valtionmaiden kohteista osana kokonaisuutta. Eduskunta päättää, jos valtionmaat toteutetaan tasesiirtona.
- Kokkonen muistutti yleiskeskustelussa esiin nostamastaan MMM:n linjauksesta.
- **Valtionmaiden toteutuksen valmistelu sekä Etelä- että Pohjois-Suomen osalta aloitetaan välittömästi ministeriöiden ja Metsähallituksen yhteistyönä. Työryhmä pidetään ajan tasalla etenemisestä, kun ministerit ovat tehneet linjauksensa.**

Yhtiöiden omistamat kohteet

- Metsäyhtiöiden ja valtionmaat nostettiin esille ministerin tiedotteessa, priorisoidaanko toteutuksessa ohi yksityismaanomistajien? Pitäisi olla tasapuolinen kohtelu kaikille maanomistajille.
- **Yhtiöiden maiden suojelusta ympäristöministeriö käynnistää neuvottelut ainakin joidenkin edustavimpien Etelä-Suomen soiden saamiseksi suojeluun mahdollisimman pian. Työryhmä pidetään ajan tasalla, kun asiassa edetään.**

Kooste vuosina 2013 ja 2014 tulleen maanomistajapalautteesta oli lähetetty työryhmän jäsenille kokouskutsun liitteenä. Kaikkiaan maanomistajille on lähetetty 16 700 kirjettä. Näiden perusteella ELYihin on tullut 846 yhteydenottoa (5 % kirjeen saaneista maanomistajista), näistä 61 % oli neutraaleja / tiedustelevia, 21 % myönteisiä ja 18 % kielteisiä.

Kooste vuosina 2013 ja 2014 soidensuojelun täydennysohjelman valmisteluun käytetyistä henkilöresursseista ELYissä, Metsähallituksessa ja SYKEssä oli lähetetty työryhmän jäsenille kokouskutsun liitteenä. **Sovittiin, että kootaan tieto kaikkien työryhmän jäsenten organisaatioiden resurssien käytöstä soidensuojelun täydennysohjelman valmisteluun. Puheenjohtaja ja sihteeri valmistelevat kyselyn.**

Suomen luonnonsuojeluliiton ja Luonto-Liiton ehdotus valtionmaista oli lähetetty työryhmän jäsenille 15.12. Risto Sulkava kertoi ehdotuksen taustoista. Päätös valtionmaista on tehtävä tällä hallituskaudella. Samalla kertaan on tarkasteltava sekä Etelä- että Pohjois-Suomi.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan valtakunnallisesti arvokkaat valtionmaiden suot sisällytetään suojeluohjelmaan. Luontojärjestöjen näkemyksen mukaan kaikki valtakunnallisesti arvokkaat suot tulisi siis sisällyttää ohjelmaan. Kartoituksissa on inventoitu suhteellisen suuri joukko valtakunnallisesti arvokkaita kohteita. Näitä on suojeluohjelmavalmistelun yhteydessä karsittu hehtaariperusteisesti. Muilla kuin luonnontieteellisillä perusteilla valinnasta poistettuja valtakunnallisesti arvokkaita kohteita pitäisi palauttaa mukaan ohjelmaan. Pohjoisessa valtionmaat on tarkasteltava uudelleen, ja huomioitava, että yksityismaiden osuus ei tule olemaan kovin suuri.

Keijo Savola täydensi ehdotuksen taustoitusta. Tilanne on muuttunut, ja vaikka soidensuojelun täydennysohjelma on mukana keinoissa, voi olla että optimaalisesta esityksestä voidaan joutua tinkimään. Aikaisemmin kohdevalintaa jouduttiin karsimaan pinta-alaperusteisesti. Todellisuudessa valtakunnallisesti arvokkaita kohteita on enemmän kuin 100 000 ha. Luontojärjestöt ovat poimineet karsiutuneista kohteista ne, jotka ovat pääosin valtionmaata ja jotka ovat luontoarvoiltaan valtakunnallisesti arvokkaita. Harkinnan arvoisia, karsiutuneita lisäkohteita on 2a ja 2b vyöhykkeillä jonkin verran, 3a:lla melko paljon ja 3b vyöhykkeellä hyvin paljon. Jonkin asteinen tarkastelu näistä kohteista kannattaisi tehdä.

Ehdotuksesta käydyssä keskustelussa nostettiin esiin seuraavia näkökulmia:

- Alanen totesi, että vyöhykkeittäiset hehtaarirajat eivät ole pelkästään taloudellinen raja, vaan myös vyöhykkeillä oleva jo suojeltu vaikuttaa siihen, paljonko täydennystarvetta on.
- Alanen totesi myös, että valtionmaiden tarkastelu tehdään joka tapauksessa erikseen ja käynnistetään ennen yksityismaiden maanomistajakyselyä. Valtionmaita täytyy tarkastella uudelleen, koska haetaan vesitaloudellisia kokonaisuuksia, joilla voitaisiin edetä nopeammin.
- Satu Kalpio kertoi, että valituista valtionmaista melko suuri osa on sellaisia, joilla saadaan toimivia kokonaisuuksia.
- Koska epävarmuus toteutumisesta kasvaa vapaaehtoisuuteen päin, kannattaisi kasvattaa pinta-alaa varmassa päässä eli valtionmaiden osalta.

Yhteenvedona käydyistä keskusteluista Alanen totesi, että työryhmän tehtävänä on valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden valinta ohjelmaa varten. Työryhmän jo tekemien valintojen perusteella edetään pääosin yhden tai muutaman maanomistajan omistamien kohteiden osalta nopeasti. Muiden, useampien omistajien kohteiden osalta edetään myöhemmin, työryhmän syyskuussa 2015 valmistuvan ehdotuksen pohjalta.

MMM ja YM pyrkivät edistämään valtion soiden suojelua mahdollisimman nopeasti, yhteistyössä MH:n kanssa. Ympäristöministeriö hoitaa myös neuvottelut yhtiöiden kanssa. ELY-keskukset voivat käynnistää neuvotteluja myös kartoituksissa löytyneiden arvokkaimpien puustoisten soiden suojelemiseksi osana METSO-toimintaohjelmaa.

4. Työryhmän jatko ja toimeksianto, alatyöryhmä

Alanen kertoi, että työryhmälle on tulossa toimeksianto jatkokaudesta ajalle 1.1.2015 - 30.9.2015. Tehtävänä on valmistella valtakunnallisesti arvokkaiden suojeltavien soiden kokonaisuus.

Toteutuksen keinovalikoiman valintaa pohtimaan perustetaan oma alatyöryhmä samalla toimeksiannolla. Keinoryhmä olisi lähinnä virkamiestyöryhmä, jossa olisivat mukana YM (useita edustajia) ja MMM sekä mahdollisesti ELYjen edustus. Keinoryhmä kuulisi laajasti sidosryhmiä. Se tekisi työnsä kesään mennessä.

Työryhmässä kannatettiin ehdotusta, että alatyöryhmä on virkamiestyöryhmä, joka kuulee laajasti muita tahoja. Leena Rinkineva-Kantola totesi, että keinotyöryhmän pitäisi kuulla kaikkia ELYjä, ja että se olisi tärkeämpää kuin ELYn edustus keinotyöryhmässä. Tommi Siivonen totesi, että maanomistajien edustaja olisi syytä olla työryhmässä. Sulkava totesi, että mikäli maanomistajien edustaja on mukana alatyöryhmässä, myös Luonnonsuojeluliitto haluaa mukaan.

Puheenjohtaja tiedusteli työryhmän jäsenten halukkuutta jatkaa työryhmässä. Santtu Kareksela ei jatka varajäsenenä, mutta Janne Kotiaho jatkaa Jyväskylän yliopiston edustajana ilman varajäsentä. Luonnonsuojeluliitto jatkaa, mutta reunaehtona on, että päätökset valtionmaista saadaan tällä hallituskaudella. Luonto-Liitolle kynnyskysymys on lakisääteisen suojelun optio, mutta jatkavat työryhmässä. Myös muut tahot jatkavat työryhmässä. Organisaatioihin tulee muutoksia vuoden alusta, Metlasta tulee Luonnonvarakeskus ja metsätalouden kehittämiskeskus Tapiosta Tapio Oy. Ehdotettiin työryhmän täydentämistä Suomen Metsäkeskuksen edustajalla.

5. Eteläisten valittujen kohteiden rajausmuutokset

Työryhmälle oli lähetetty perjantaina 12.12. yhteenvedotaulukko tehtyjen muutosten (kohteiden poistot, lisäykset, nimimuutokset, yhdistämiset, hydrologiset rajausmuutokset, muut rajausmuutokset) määrästä sekä kohdekohtaiset tiedot em. muutoksista seitsemän eteläisen ELYn alueelta. Käytiin läpi rajausmuutoksia niiltä kohteilta, jotka olivat aikaisemmin olleet esillä työryhmässä tai joissa muutokset olivat erityisen suuria. Hydrologisista rajausmuutoksista tarkasteltiin vain muutamaa esimerkinomaisesti. Kaikki kohteiden poistoehdotukset käytiin läpi.

Työryhmä hyväksyi esitellyt muutokset (taulukossa erikseen merkityt kohteet) sellaisinaan Uudenmaan ja Varsinais-Suomen ELYjen osalta.

Muiden ELYjen osalta työryhmä teki seuraavat muutokset:

- Häme: 4061 Hirvilamminsuon, ojitusalueen rajauksen osalta jatkotarkastelu sekä lammen etelärannan tilanteen selvitys; 4068 Ruskeamullansuo ym. kohteella Poutunsuon METSOkaupan ulkopuolelle jääneet suon osat pidetään mukana suojeluohjelmarajauksessa
- Kaakkois-Suomi: 6020 Valkmusa-Mustanjärvensuo palautetaan takaisin ohjelmaan
- Etelä-Savo: 7054 Kotilampi-Sammalsuo-Aittakorpi palautetaan takaisin poistettu Aittakorven osakohde; 7057 Valkeisvuorensuo palautetaan takaisin poistettu Pajuharjun osakohde; 7035 Pontunniemi-Akkalampi palautetaan takaisin ohjelmaan
- Pohjois-Savo: 8038 Heton suot palautetaan takaisin ohjelmaan

6. Pohjoisten vyöhykkeiden kohdevalinnat

Kymmeneltä työryhmän jäseneltä / varajäseneltä oli tullut kannanotto 3c, 4a ja 4b vyöhykkeiden kohdevalintaan. Käytiin läpi 3c vyöhykkeen yhteenveto kannanotoista kohteittain. Työryhmän päätös 3c vyöhykkeiden kohteista käyvät ilmi liitetaulukosta (liite 1).

7. Tulostarkasteluja

Asiakohtaa ei ehditty käsitellä.

8. Muut asiat

Ei muita asioita.

9. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään 19.1.2015 klo 10.00 – 15.00, Ympäristöministeriö, neuvotteluhuone Foorumi, Kasarmikatu 25, Helsinki, etäyhteys YM:n virtuaalihuoneeseen.

Muut alkuvuodeksi sovitut kokoukset:

5.2.2015, klo 10.00 – 15.00, YM, Kastelli

9.3.2015, klo 10.00 – 15.00, YM, Kastelli

19.3.2015, klo 10.00 - 15.00, YM, Kastelli

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.00.

LIITTEET:

Liite 1 Työryhmän valinta 3c vyöhykkeellä 16.12.2014